

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
спеціалізація «Банківська справа»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління банками на фінансовому ринку
(назва магістерської програми)

на тему: **«Капіталізація банків: методи та інструменти»**
(назва теми)

Виконавець:

Студентка кредитно – економічного
факультету
6 курсу, групи 62,
Ненад Дар`я Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Коваленко _В.В.
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дипломної роботи полягає у тому, що перспективи розвитку будь-якого банку значною мірою визначаються рівнем його капіталізації. Недостатній її рівень стримує належний розвиток як окремого банку, так і банківського сектору в цілому. Під час фінансової кризи забезпечення достатнього обсягу капіталу банків є однією з ключових проблем, адже саме нестача капіталу була найбільшою загрозою стабільності банківської системи. З огляду на це, питання капіталізації банківської системи останнім часом набуло особливої актуальності.

Роль банківської системи в розвитку економіки України залежить від її фінансової стійкості. Найбільш важливим показником, який характеризує фінансову стійкість окремих банків і банківської системи в цілому, є банківський капітал, який є і основою діяльності будь-якої банківської установи, відіграє важливу роль як на початку її функціонування, так і в процесі його подальшої діяльності. Тому, важливим є забезпечення надійного способу формування, управління, використання капіталу банку та дотримання необхідного його розміру для забезпечення розвитку банківської системи в цілому.

Дослідженню основних аспектів складної і багатопланової проблеми банківського капіталу присвячені праці багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних економістів: українських вчених В. В. Коваленко, М. І. Зверяков, М. Д. Алексеєнко, О.Д. Василика, О.В. Васюренка, А.С. Гальчинського, О.В. Дзюблюка, Т.Т. Ковальчука, А.М. Мороза, В. Прадун, С.В. Мочерного, Д.В. Полозенка, М.І. Савлука, В.М. Федосова; західних економістів Г. Асхауера, Б. Бухвальда, Е.Н. Василичена, Е.Ф. Жукова, В.І. Колесникова, В.В. Кисельова, О.І. Лаврушина, Ф. Мишкіна, Е. Ріда, П. Роуза, Дж. Сінкі, Тімоті У. Коха.

Актуальність зазначених проблем та недостатній рівень вивчення питань капіталізації в сучасних умовах зумовили вибір теми, окреслили об'єкт та предмет дослідження, його мету та основні завдання.

Метою дослідження є вивчення теоретичних основ власного капіталу банків, розкриття діючої практики з проблемних питань капіталізації банків України, а також пошук шляхів для її збільшення.

Основними завданнями для розкриття даної теми є:

- дослідити сутність банківського капіталу, його функції та методи оцінювання;
- розглянути нормативне забезпечення регулювання капіталу банку в Україні;
- оцінити сучасний стан і основні проблеми капіталізації банківської системи України;
- оцінити капітальну стійкість банківської системи;
- оцінити ефективності регулювання капіталу банківської системи;

– визначити основні проблеми та шляхи нарощення капіталізації українських банків.

– зробити прогноз регулятивного капіталу на майбутній період.

– визначити доцільність впровадження контрциклічного регулювання.

Об'єктом дослідження виступає капітал банківської системи України, їх роль у банківській системі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо процесів, що виникають під час формування та використання капіталу банку.

Методологія дослідження. У процесі роботи використовувались такі методи досліджень: абстрактно-логічний – для аналізу наукової літератури для системної оцінки; статистично-економічний – для оцінку рівня капіталізації банківської системи України; системного підходу – для обґрунтування висновків та надання пропозицій щодо збільшення рівня капіталізації вітчизняної банківської системи.

Інформаційна база дослідження. : Закони України, інші нормативно-правові акти центральних органів влади, зокрема Постанови та Інструкції НБУ, монографічні дослідження та наукові публікації вчених економістів. Інформаційні джерела для аналітичних розрахунків обмежуються фінансовою звітністю банків, офіційними даними НБУ та відомостями, що розміщені на офіційних сайтах означених установ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Робота містить 17 таблиць, 15 рисунків, 53 найменувань джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи формування банківського капіталу» досліджено сутність капіталу банків. Необхідність капіталу на протязі усього періоду функціонування банку впливає із функцій, які він виконує. Основними виділяють захисну, регулюючу та оперативну, але існують і інші підходи щодо трактування функцій капіталу банку, які допомагають ще глибше усвідомити необхідність банківського капіталу. Важливим питанням залишається методи оцінки вартості власного капіталу, серед проаналізованих варіантів найбільш об'єктивним можна вважати метод ринкової вартості, адже найбільш точно відображає реальний стан і ступінь захищеності як самого банку так і його клієнтів. Проте нерозвинутий фінансовий ринок України унеможливорює його використання.

Важливим проаналізованим питанням є процес регулювання капіталізації банків, яке здійснюється на державному рівні. Базельським комітетом постійно розробляються, впроваджуються та удосконалюються рекомендації, які відповідають економічному стану та процесам, що

відбуваються в світових економічних процесах. Проте проблемним залишається впровадження даних рекомендацій в українській банківській системі, які дозволять стабілізувати вітчизняну банківську систему, підвищити її спроможність протистояти кризовим явищам. Запровадження рекомендацій Базеля III не повинен бути відокремленим і повинен здійснюватися в межах стратегічних завдань та цілей розвитку вітчизняної банківської системи.

У другому розділі «Оцінка рівня капіталізації банківської системи України» визначено, що на сьогоднішній день банківська система знаходиться під постійним тиском: політична та військова нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація. Динаміка росту темпів ВВП та банківського капіталу свідчать про те, що в Україні потрібно нарощувати капітал для того, щоб забезпечувати фінансування економічного зростання. Відповідність темпів зростання банківського капіталу зростанню ВВП, з одного боку, є позитивним фактором, оскільки обсяги власного капіталу на сьогодні повністю відповідають ситуації, що склалася в національній економіці, але, з іншого боку, потреби “економічного зростання” такі обсяги та динаміка збільшення власного капіталу банківського сектора не задовольняють.

Проте основною проблемою залишається відставання темпів росту капіталу від темпів зростання активів. Така динаміка поступово перетворюється на стійку тенденцію. Якщо банки не будуть здатні збільшити свій капітал, вони вимушені будуть зменшувати об'єми кредитування.

Було визначено частку власного капіталу у пасивах банківської системи. Його частка на початку аналізованого періоду складала 11,75%, а до 2018 року зменшилася до 9,91%, при цьому пасиви всього по системі збільшувались протягом періоду.

Оглянувши детальніше динаміку та структуру власного капіталу, з'ясували, що статутний капітал збільшувався протягом періоду, та він перевищував за об'ємом власний капітал. Це пояснюється значними збитками банківської системи України. У першу чергу це зумовлюється націоналізацією у 2016 році Приват Банку, внаслідок вливання з Державного бюджету коштів в статутний капітал банку, його було збільшено для підтримання його платоспроможності після націоналізації.

Аналізуючи співвідношення власного капіталу і наданих кредитів виявили тенденцію до зменшення. Така тенденція є негативною і свідчить про зменшення участі банківського капіталу у формуванні кредитного портфеля. Співвідношення власного капіталу до зобов'язань також за останній рік зменшилось. Це означає, що банки швидшими темпами нарощують обсяги зобов'язань, ніж капіталу, а отже зростає залежність банків від залучених коштів. При цьому ризики, які можуть виникнути при залученні коштів на ринку, не покриватимуться власним капіталом, який є гарантією банківських зобов'язань.

Було проведено оцінку капітальної стійкості банківської системи за допомогою коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості: коефіцієнт надійності;

коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів; коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Визначено, що коефіцієнт надійності протягом досліджуваного періоду відповідав рекомендованому значенню не менше 5%. Таким чином, банківська система має забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, має свої кошти, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів різко знизився за оптимального значення не менше 10 % і підтверджує вище встановлену тенденцію його високої ролі.

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношенні 12,0—15,0 разів, протягом всього досліджуваного періоду не дотримувалася рекомендованого значення. Це свідчить, насамперед, що темп зростання активів перевищує темп зростання акціонерного капіталу, і, по-друге, — про наявність тенденцій зниження використання «потужностей» із залучення їх з акціонерного капіталу.

Оцінили ефективність регулювання капіталу банківської системи. Протягом 2016-2018 років банки у банківській системі дотримувалися вимог Національного банку України щодо нормативів: нормативу регулятивного капіталу (500 млн. грн.), нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (H2), значення якого на 1.01.2018 року становило 15,73% при нормативному значенні не менше 10%. Єдиним виключенням став 2015 рік.

Розрахувавши показник рентабельності капіталу, зазначимо що показник рентабельності за 2016 та 2017 років мав від'ємне значення. Причиною цього є відсутність прибутку. Тільки у 2018 році банківський капітал має позитивне значення показника рентабельності, хоча і дуже малий.

У третьому розділі «Основні напрямки удосконалення процесів регулювання капіталу банків» встановили можливі шляхи нарощення капіталізації. Одним з таких є підвищення рівня концентрації банківського капіталу за рахунок консолідаційних процесів банків. Оцінили ринкову концентрацію капіталу за групами банків за допомогою індексу Херфіндала – Хіршмана. Майже всі групи банків мають майже однакову концентрацію, близько 0,2. Індекс знаходиться у діапазоні [0,18-1], що говорить про те, що рівень концентрації високий. Високий рівень концентрації банківського капіталу зумовлює посилення пруденційних вимог до групи системно важливих банків, котрі мають низьку рентабельність.

Було спрогнозовано розмір регулятивного капіталу на наступні три роки. При тому що відношення регулятивного капіталу БСУ до власного буде зростати щорічно на 0,2п.п., але за рахунок тенденції власного капіталу до зменшення, розмір регулятивного капіталу також зменшується.

Визначено доцільність впровадження контрциклічного регулювання. Отже, збільшення розміру ВВП протягом останніх років вказує на те, що

Україна знаходиться у фазу економічного зросту. Тому регулятори повинні вимагати від кожного банку сформувати буфер капіталу. До 2018 року розмір банківського контрциклічного буферу повинен складати 1 909 574 млн грн. Створення банками буферу капіталу у період збільшення ВВП веде до того, що вимоги до капіталу будуть знижуватись, тим самим зменшуючи витрати банків, що повинно збільшити їх рентабельність. У цей же час відбувається надмірне зростання кредитування, це спричиняє використання наглядовими органами контрциклічного буферу капіталу як інструменту макропруденційного регулювання.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, можна сказати, що капіталізація – це грошові кошти, внесені акціонерами (засновниками банку), а також кошти, утворені в процесі діяльності банку для забезпечення його економічної самостійності й фінансової стійкості протягом усього періоду його діяльності. Звідси, капіталізація – комплекс дій, спрямованих на реальне збільшення обсягу капіталу банку шляхом реінвестування отриманого прибутку, залучення грошових коштів та їх еквівалентів ззовні, а також за рахунок концентрації та консолідації. Капітал банку – це грошові кошти, що внесені акціонерами (засновниками банку), а також кошти, утворені в процесі діяльності банку, з метою забезпечення його економічної самостійності, фінансової стійкості протягом усього періоду його діяльності.

Процес запровадження Базеля III є тривалим та вимагає значної підготовчої роботи, яка включає не лише внесення змін до нормативно-правової бази, а й вдосконалення та зміну засад регулювання та нагляду, розробку методичних засад оцінки ефективності Базеля III, ризикованості банківської системи України.

Визначено, що на сьогоднішній день банківська система знаходиться під постійним тиском: політична та військова нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація. Динаміка росту темпів ВВП та банківського капіталу свідчать про те, що в Україні потрібно нарощувати капітал для того, щоб забезпечувати фінансування економічного зростання.

Було проведено оцінку капітальної стійкості банківської системи за допомогою коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості: коефіцієнт надійності; коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів; коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Оцінили ринкову концентрацію капіталу за групами банків за допомогою індексу Херфіндала – Хіршмана.

Було прогнозовано розмір регулятивного капіталу на наступні три роки та визначено.

Визначено доцільність впровадження контрциклічного регулювання.

АНОТАЦІЯ

Ненад Д.О. «Капіталізація банків: методи та інструменти» кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерської програмою «Банківська справа», Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2018 рік

У роботі розглядаються теоретичні аспекти капіталу банку. Визначено функції капіталу, структуру та методи оцінювання. Розглянуто нормативне забезпечення капіталізації банківської системи України.

Проаналізовано сучасний стан банківської системи. Визначено структуру пасивів, активів та власного капіталу за певний період. Оцінено фінансову стійкість банківської системи та визначено дотримання показниками нормативів, встановлених НБУ.

Запропоновано шляхи нарощення капіталізації, одним з яких є консолідація банків. Розраховано індекс концентрації капіталу банків. Спрогнозовано на майбутні три роки за допомогою лінії тренду величину регулятивного капіталу. Визначено доцільність впровадження контрциклічного регулювання. Виведено розмір контрциклічного буферу капіталу.

Ключові слова: банківський капітал, капіталізація, регулятивний капітал, достатність капіталу, консолідація, буфер капіталу.

ANNOTATION

Nenad D., "Capitalization of banks: methods and tools", qualifying work for obtaining an educational degree from the specialty "Finance, Banking and Insurance" for the master's program "Banking", Odessa National University of Economics.– Odessa, 2018

The paper deals with the theoretical aspects of bank capital. The capital functions, structure and methods of evaluation are determined. The normative provision of capitalization of the banking system of Ukraine is considered.

The current state of the banking system is analyzed. The structure of liabilities, assets and equity for a certain period is determined. The financial stability of the banking system is assessed and compliance with the norms set by the NBU is determined.

The ways of increasing capitalization are proposed, one of which is the consolidation of banks. The capital concentration index of banks is calculated. It is forecasted for the next three years, with the help of a trend line, the size of regulatory capital. The expediency of introduction of counter-cyclical regulation is determined. The size of the countercyclical capital buffer is deduced.

Key words: bank capital, capitalization, regulatory capital, capital adequacy, consolidation, capital buffer.